

ГРАНТОВЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ КУЛЬТУРНОМУ ТА КРЕАТИВНОМУ СЕКТОРУ

Харченко О.С.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: kharchenko.oleksandra522@vu.cdu.edu.ua*

В останнє десятиліття незалежності держави посилилась увага суспільства до розвитку культурних та креативних індустрій. Саме поняття «креативна індустрія» на інституційному рівні з'явилося в Законі України «Про культуру» в 2018 році, хоча в європейських країнах та світі його поява припадає ще на початок ХХ ст. Культурні та креативні індустрії загалом виникли на межі трьох галузей – культури, економіки, технологій, поєднуючи в собі раціональне із ірраціональним, творчість з точністю, емоційність з логікою.

Питання виникнення та становлення креативних індустрій на території України стало предметом дослідження А. Євграфової А. та Н. Прокопенко, О. Олійник, Л. Шумейко; особливості фінансування креативних індустрій представлено в працях В. Воробей, М. Кобринович, Л. Кривецької, Н. Гудз, М. Кравченко та ін.

Враховуючи те, що заклади культурних та креативних індустрій мають державну та приватну форми власності, вони фінансуються з державного бюджету та коштів юридичних і фізичних осіб. Традиційними формами фінансування є банки, інвестори, різні фінансові установи тощо. Проте у креативних індустріях дедалі ширше використовуються нетрадиційні форми фінансування, зокрема тихе інвестування, стратегічна філантропія, колективне фінансування, інвестиції впливу, грантове фінансування та ін.

Гранти становлять собою комплекс фінансових засобів (ресурсів), які надаються на безповоротно організаціям чи фізичним особам з метою реалізації соціальних, культурних, мистецьких, освітніх, спортивних проєктів та досягнення інших суспільно корисних цілей. Надання гранту відбувається відповідно до вимог грантодавця та визначається підсумками спеціально проведеного грантового конкурсу. Як правило, виділення коштів здійснюється під час реалізації грантової програми. Під грантовою програмою розуміють «план дій з організації цільового фінансування проєктів грантозаявників» [1].

З наукової літератури відомо, що гранти є досить поширеним джерелом фінансування проєктів донорськими організаціями. Як прийнято вважати, донорами можуть бути державні установи, міжнародні організації, громадські некомерційні організації, комерційні структури, приватні благодійні фонди, приватні особи, які надають потрібні додаткові ресурси різного типу на некомерційній безповоротній основі організаціям та громадянам, які переслідують цілі, що спрямовані на благо усього суспільства.

Для того, щоб отримати грант необхідно дотримуватись таких послідовних кроків: визначення проблеми, обґрунтування її актуальності та терміновість її розв'язання, розробка плану проєкту (програми), складання кошторису; здійснення пошуку грантових конкурсів, ціль та завдання яких відповідають меті вашого проєкту; оформлення грантової заявки відповідно до вимог конкретного грантодавця, надсилання цієї заявки на розгляд та конкурс, встановлення контакту з представниками організації-донора, отримання фінансових або інших ресурсів.

Нині в Україні є можливість отримати фінансову підтримку для культурних та креативних проєктів від багатьох світових та європейських організацій. Однією з грантових програм від Європейського Союзу, спрямованої на підтримку культурного, креативного й аудіовізуального секторів виступає програма Креативна Європа. Основною метою пропонованої програми є розвиток галузі культурних та креативних індустрій в європейських країнах, підтримка конкурентоздатності аудіовізуальної продукції Європи, а також забезпечення популяризації і захисту розмаїття мови і культури. Ця програма орієнтована на організації, які набули статусу юридичної особи та функціонують більше двох років. Програма нараховує бюджет у розмірі двох мільйонів євро. Програма Креативна Європа складається з трьох підпрограм (розділів):

- культура (спрямована на підтримку та просування культурного й креативного секторів);
- медіа (в рамках якої передбачено забезпечення підтримки розвитку та промоції аудіовізуальних творів);
- міжсекторальна співпраця (окремо розроблена стаття бюджетних витрат для полегшення доступу до джерел фінансування культурному та креативному сектору з метою стимулювання обміном досвідом, розробками, інноваціями (ноу-хау) щодо нових бізнес-моделей), а також поліпшення міжнаціональної політичної взаємодії [2].

Гранти на втілення в життя та розвиток проєктів культурних та креативних індустрій надає також і програма Європейського Союзу House of Europe (Дім Європи). Гранти за цією програмою фінансують проєкти із залученням коштів ЄС і Великої Британії. Основною метою програми є сприяння професійному та творчому обміну між українськими громадянами та їхніми колегами в європейських країнах. Гранти надаються працівникам культури та креативної індустрії, медіа, освіти, медицини, соціального підприємництва, фахівцям, які працюють з молоддю. Крім цього House of Europe фінансує навчальні подорожі, стажування, нетворкінг та інші форми професійного обміну, опікуються організацією молодіжних таборів та сприяють студентському обміну між закладами вищої освіти в межах України. Бюджет програми складає до 50 тисяч євро складає з розрахунку на один проєкт. Програма містить три компоненти: мобільність і професійний обмін (стажування, навчальні тури, ознайомча практика (job-shadowing), нетворкінг); діалог та співробітництво (міжнародна співпраця,

розвиток інфраструктури в галузі культури); інформаційний та координаційний хаб (осередок в Києві, де можна отримати інформацію про можливості програми) [3].

Для резидентів країн-учасниць програми Креативна Європа розроблена грантова програма Європейської мобільності для культурних та креативних індустрій – i-Portunus. Ця програма насамперед створена для митців та представників інших учасників культурного сектору (культурних менеджерів, консультантів, кураторів), які займаються перформативним та візуальним мистецтвом. Програма адресована окремим митцям зі сфер візуального (образотворче мистецтво, рукоділля, дизайн, мода, графіка, цифрове мистецтво, фотографія) та перформативного (танцювальне мистецтво, перформанс, ляльковий театр, опера, вуличне та театральне мистецтво, циркове мистецтво). Заявки на отримання гранту можуть подавати колективи у складі не більше п'яти осіб, проте це не мають бути юридичні особи (організації, фірми, установи, центри). На один проєкт виділяється від 1,5 до 3 тис. євро [4].

Ще однією з програм грантів, що спрямована на підтримку та розвиток культурних, мистецьких, креативних та освітніх проєктів виступає Harald Binder Cultural Enterprises. У програмі мають право брати участь благодійні фонди, громадські організації та інші недержавні установи, що мають статус некомерційних (неприбуткових). Бюджет програми на фінансування одного проєкту складає від 500 до 5 000 євро. Програма підтримує міжгалузеву та міжнародну співпрацю представників культури, мистецтва й освіти в Україні. Відповідно до програми проєкти мають бути реалізовані обов'язково на території України [3].

Українською установою, яка здійснює фінансову підтримку культурних та креативних індустрій на державному рівні є Український культурний фонд. Детальніше про мету та завдання його діяльності буде розглянуто в наступному розділі.

Отже, важливу роль в діяльності закладів культурних та креативних індустрій відіграє грантове фінансування як на міжнародному, так і на всеукраїнському рівнях.

Список використаних джерел

1. Шестакова А.В., Крук О.А., Крук Г.М. Мотиваційний механізм здійснення грантової діяльності в установах в умовах цифровізації // Економіка та управління підприємствами. 2020. Випуск 59-2. С. 59–64.
2. Креативна Європа: офіційний сайт. URL: <https://creativeeurope.in.ua/>
3. House of Europe: офіційний сайт. URL: <https://houseofeurope.org.ua/>
4. i-Portunus: офіційний сайт. URL: <http://surl.li/emzye>
5. Інші грантові можливості: сайт Culture Bridges. URL: <http://culturebridges.eu/other-opportunities>

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Ткаченко В.В.